

Bruksela, dnia 16.12.2016 r.
COM(2016) 872 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

oceniające wdrożenie środków, o których mowa w art. 25 dyrektywy 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej

Spis treści

1.	WPROWADZENIE	3
1.1.	Cele i zakres art. 25	4
1.2.	Cel niniejszego sprawozdania i przyjęta metodyka.....	6
2.	ŚRODKI TRANSPOZYCJI	8
2.1.	Usuwanie (art. 25 ust. 1).....	8
2.1.1.	Treści utrzymywane na terytorium państwa członkowskiego.....	8
2.1.2.	Treści utrzymywane poza terytorium państwa członkowskiego	10
2.2.	Blokowanie (art. 25 ust. 2)	11
3.	WNIOSKI ORAZ KOLEJNE KROKI.....	14

1. WPROWADZENIE

Internet doprowadził do dramatycznego nasilenia się zjawiska niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, ponieważ:

- ułatwia wymianę materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci poprzez oferowanie różnego rodzaju kanałów dystrybucji tego rodzaju materiałów, takich jak – poza wieloma innymi – strony internetowe, sieci równorzędne (*peer to peer*), media społecznościowe, tablice ogłoszeń, grupy dyskusyjne, sieci IRC i platformy wymiany zdjęć. Innym czynnikiem ułatwiającym wymienianie się tego rodzaju materiałami jest możliwość nawiązania kontaktu z ogólnoswiatową społecznością osób o podobnych preferencjach, co generuje duży popyt na takie materiały i stanowi źródło wzajemnego wsparcia dla osób parających się tym procederem;
- internet zapewnia tym osobom również środki techniczne i środki bezpieczeństwa ułatwiające im zachowanie anonimowości¹;
- ponieważ popyt na materiały prezentujące seksualne wykorzystanie dziecka jest duży, dzieci są narażone na ryzyko stania się pokrzywdzonymi, a anonimowość sprawców tego rodzaju przestępstw może utrudniać ich skuteczne ściganie; oraz
- nowe materiały prezentujące seksualne wykorzystanie dziecka stały się swoistego rodzaju walutą. Aby uzyskać i zachować dostęp do forów, ich członkowie muszą często regularnie przysyłać nowe materiały, co sprzyja dopuszczaniu się niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych.

Niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych w internecie stanowi nikczemne przestępstwo o długotrwałych konsekwencjach dla pokrzywdzonych. Ofiary doznają krzywdy nie tylko w chwili samego nagrywania lub fotografowania przypadków ich niegodziwego traktowania w celach seksualnych, ale za każdym razem, gdy zdjęcia lub materiały wideo z ich udziałem są publikowane, wymieniane i przeglądane. Z punktu widzenia pokrzywdzonych świadomość, że zdjęcia i materiały wideo przedstawiające ich niegodziwe traktowanie w celach seksualnych zostały zarejestrowane i mogą być rozpowszechniane oraz że mogą one teoretycznie natknąć się na osobę, która miała styczność z tymi materiałami, stanowi poważne źródło traumy i dodatkowego cierpienia.

Istnieją dowody świadczące o tym, że średni wiek pokrzywdzonych przedstawianych w materiałach prezentujących seksualne wykorzystanie dziecka ustawicznie się obniża: stowarzyszenie INHOPE² stwierdziło – opierając się na zgłoszeniach otrzymanych za pośrednictwem gorącej linii, którymi się zajęło w 2014 r. – że około 70 % pokrzywdzonych przedstawianych w takich materiałach wydawało się dziećmi, które nie weszły jeszcze w okres dojrzewania³. W 2015 r. organizacja Internet Watch Foundation (IWF) opublikowała podobne dane, dodając, że 3 % pokrzywdzonych było dziećmi, które nie przekroczyły drugiego roku życia, a jedna trzecia materiałów przedstawiała gwałcone dzieci lub dzieci poddawane torturom o charakterze seksualnym⁴.

¹ Np. sieć Tor (www.torproject.org).

² <http://www.inhope.org/>

³ <http://www.inhope.org/tns/resources/statistics-and-infographics/statistics-and-infographics-2014.aspx>

⁴ <https://www.iwf.org.uk/accountability/annual-reports/2015-annual-report>

1.1. Cele i zakres art. 25

Głównym celem art. 25 przedmiotowej dyrektywy⁵ jest ograniczenie dostępności pornografii dziecięcej⁶. Przepisy w tym zakresie zostały po raz pierwszy wprowadzone w dyrektywie, ponieważ nie zawarto ich w głównych aktach prawnych obowiązujących w tej dziedzinie, tj.:

- decyzji ramowej⁷, którą zastępuje przedmiotowa dyrektywa;
- Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (z 2007 r.), która stanowiła źródło inspiracji przy opracowywaniu przepisów dyrektywy w innych dziedzinach; ani
- decyzji Rady w sprawie zwalczania pornografii dziecięcej w internecie⁸, która stanowiła jeden z pierwszych instrumentów prawnych odnoszących się do zjawiska pornografii dziecięcej na szczeblu UE.

Art. 25 stanowi jeden z szeregu przepisów dyrektywy służących usprawnieniu procesu przeciwdziałania i ograniczania skutków zjawiska wtórnej wiktyimizacji. W połączeniu z przepisami dotyczącymi ścigania przestępstw i ochrony pokrzywdzonych, przepisy tego artykułu stanowią jeden z elementów holistycznego podejścia niezbędnego do skutecznego przeciwdziałania niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych, wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i pornografii dziecięcej.

Art. 25 stanowi⁹:

*1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do **zapewnienia szybkiego usunięcia** stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą utrzymywanych na ich terytorium oraz by **dążyć** do zapewnienia usunięcia takich stron utrzymywanych poza ich terytorium.*

*2. Państwa członkowskie mogą podejmować środki służące **blokowaniu** stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą wśród użytkowników internetu na swym terytorium. Środki te muszą być wprowadzone w oparciu o przejrzystą procedurę i dostarczać odpowiednich **gwarancji**, w szczególności w celu zapewnienia ograniczenia blokowania do tego, co konieczne i współmierne, oraz informowania użytkowników o powodzie takiego blokowania. Gwarancje te mogą również obejmować możliwość uzyskania zadośćuczynienia sądowego.*

Tym samym dyrektywa:

- nakłada na państwa członkowskie obowiązek szybkiego **usuwania** materiałów zamieszczonych na stronach internetowych utrzymywanych na ich terytorium;

⁵ Dyrektywa 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej. Art. 25 dyrektywy dotyczy „środków wymierzonych przeciwko stronom internetowym zawierającym lub rozpowszechniającym pornografię dziecięcą”.

⁶ Zgodnie z definicją przedstawioną w art. 2 lit. c) dyrektywy.

⁷ Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej.

⁸ Decyzja Rady 2000/375/WSiSW z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie zwalczania pornografii dziecięcej w internecie.

⁹ Zob. również motywy 46 i 47 dyrektywy dotyczące środków, o których mowa w art. 25.

- zobowiązuje państwa członkowskie do **dążenia do zapewnienia usunięcia** materiałów zamieszczonych na stronach internetowych utrzymywanych poza ich terytorium; oraz
- zapewnia **możliwość blokowania** użytkownikom znajdującym się na terytorium danego państwa dostępu do pornografii dziecięcej, z zastrzeżeniem szeregu **gwarancji**.

W tym kontekście warto podkreślić, że w art. 25 wspomina się o „środkach”, przy czym termin ten niekoniecznie musi oznaczać przepisy. W motywie 47 dyrektywy stwierdzono, że:

Środki podejmowane przez państwa członkowskie na mocy niniejszej dyrektywy w celu usunięcia lub, w odpowiednich przypadkach, blokowania stron internetowych zawierających pornografię dziecięcą mogą opierać się na różnych rodzajach działań publicznych, np. legislacyjnych, nielegislacyjnych, sądowych lub innych. W tym kontekście niniejsza dyrektywa nie stanowi uszczerbku dla dobrowolnych działań podejmowanych przez dostawców usług internetowych w celu zapobiegania niewłaściwemu wykorzystywaniu świadczonych przez nich usług ani dla jakiegokolwiek wsparcia tych działań ze strony państw członkowskich.

Dlatego też uznaje się, że środki o charakterze nielegislacyjnym są skuteczne w kontekście transpozycji przepisów dyrektywy, o ile zapewniają możliwość praktycznego uzyskania rezultatów wskazanych w art. 25.

Współpraca między podmiotami z sektora prywatnego, w tym przedstawicielami przemysłu i społeczeństwa obywatelskiego, a organami publicznymi, w tym organami ścigania i organami sądowymi, ma kluczowe znaczenie dla wdrażania środków przewidzianych w art. 25 oraz dla skutecznego zwalczania rozpowszechniania w internecie materiałów prezentujących seksualne wykorzystanie dziecka.

Wśród stron zaangażowanych w działania służące ograniczeniu dostępności do takich materiałów w internecie należy wymienić:

- **podmioty świadczące usługi społeczeństwa informacyjnego**, w tym dostawców usług dostępu do internetu, usług hostingowych i platform internetowych. Podmioty te mają wszelkie atuty pozwalające im współpracować przy wdrażaniu przepisów art. 25, ponieważ przestępcy wykorzystują oferowane przez nie usługi i infrastrukturę do celów niezgodnych przeznaczeniem. Na przykład dostawcy usług hostingowych mogą w razie konieczności usunąć materiały zamieszczone na ich serwerach, a podmioty świadczące usługi w zakresie dostępu do internetu, takie jak dostawcy usług internetowych, mogą zablokować dostęp;
- **internautów**, którzy mogą natknąć się na materiały prezentujące seksualne wykorzystanie dziecka w internecie (celowo lub przypadkowo) i zdecydować się zgłosić ten fakt bezpośrednio podmiotom świadczącym usługi społeczeństwa informacyjnego, jeżeli w danym przypadku istnieją środki technologiczne zapewniające taką możliwość, np. przycisk „zgłoś nadużycie” na stronie internetowej lub w przeglądarce. Użytkownicy mogą również skorzystać ze specjalnej gorącej linii obsługiwanej przez organizację społeczeństwa obywatelskiego lub skontaktować się z odpowiednimi organami ścigania;

- **dedykowane gorące linie**, prowadzone zazwyczaj przez NGO, stowarzyszenia podmiotów świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego lub przedsiębiorstwa medialne, zapewniające możliwość anonimowego zgłaszania nadużyć przez użytkowników, którzy nie chcą zgłaszać ich policji i którzy nie mogą lub nie chcą kontaktować się w tej sprawie bezpośrednio z podmiotem świadczącym usługi społeczeństwa informacyjnego. W wielu przypadkach zgłoszenia otrzymane w jednym państwie dotyczą materiałów utrzymywanych przez dostawców w innym państwie. Usunięcie takich materiałów wymaga prowadzenia współpracy międzynarodowej, a stowarzyszenie INHOPE sprzyja takiej współpracy;
- **organy ścigania**, które przy podejmowaniu odpowiednich czynności korzystają z informacji zawartych w zgłoszeniach przekazywanych za pośrednictwem gorących linii i bezpośrednio przez internautów. Organy ścigania wymieniają się również zgłoszeniami z innymi podmiotami w Europie (bezpośrednio i za pośrednictwem Europolu oraz funkcjonującego w ramach Europolu Europejskiego Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością)¹⁰ oraz z podmiotami spoza Europy (za pośrednictwem Interpolu)¹¹; oraz
- **organy sądowe**, które zapewniają stosowanie odpowiednich przepisów w każdym państwie członkowskim. W niektórych państwach usunięcie lub zablokowanie materiałów wymaga uzyskania nakazu sądowego. Eurojust¹² ułatwia koordynowanie działań w obszarze współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych we wszystkich państwach członkowskich.

1.2. Cel niniejszego sprawozdania i przyjęta metodyka

Zgodnie z art. 27 dyrektywy państwa członkowskie są zobowiązane do¹³ wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania dyrektywy i przekazania Komisji informacji na temat tych przepisów do dnia 18 grudnia 2013 r.

Niniejsze sprawozdanie zostało sporządzone w celu spełnienia wymogu ustanowionego w art. 28 ust. 2 dyrektywy, zgodnie z którym Komisja musi przedłożyć Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wdrażanie środków, o których mowa w art. 25 tej dyrektywy¹⁴. Celem niniejszego sprawozdania jest przedstawienie zwięzłego, ale wyczerpującego przeglądu najistotniejszych środków transpozycji podjętych przez państwa członkowskie.

¹⁰ <https://www.europol.europa.eu/ec3>

¹¹ <http://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Crimes-against-children>

¹² <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/languages/pl.aspx>

¹³ W dalszej części niniejszego sprawozdania termin „państwa członkowskie” lub „wszystkie państwa członkowskie” odnosi się do państw członkowskich związanych przepisami dyrektywy (tj. do wszystkich państw członkowskich UE z wyjątkiem Danii). Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu 22 w sprawie stanowiska Danii Dania nie uczestniczyła w procesie przyjmowania dyrektywy, dlatego też przepisy dyrektywy nie mają do niej zastosowania. Przepisy decyzji ramowej Rady 2004/68/WSiSW mają jednak zastosowanie do Danii i pozostają dla niej wiążące. Zgodnie z art. 3 Protokołu 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii obydwa te państwa wzięły udział w procesie przyjmowania dyrektywy, dlatego też jej przepisy są dla nich wiążące.

¹⁴ Zgodnie z art. 28 ust. 1 dyrektywy zakres, w jakim państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania tej dyrektywy, został oceniony w odrębnym sprawozdaniu (COM(2016) 871), które zostanie opublikowane razem z niniejszym sprawozdaniem.

Jedynie 12 państw członkowskich powiadomiło Komisję o zakończeniu transpozycji dyrektywy w przewidzianym terminie. Dlatego też Komisja wszczęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego z tytułu nieprzekazania informacji o krajowych środkach transpozycji przeciwko pozostałym państwom: **BE, BG, IE, EL, ES, IT, CY, LT, HU, MT, NL, PT, RO, SI i UK**¹⁵. Wszystkie postępowania zakończono do dnia 8 grudnia 2016 r. Późne przyjęcie i zgłoszenie krajowych środków transpozycji opóźniło analizę Komisji i publikację sprawozdań z transpozycji.

Podstawą zawartych w niniejszym sprawozdaniu opisu i analizy są informacje dostarczone przez państwa członkowskie do dnia 1 listopada 2016 r. Zgłoszenia otrzymane po tym terminie nie zostały uwzględnione. Poza kwestiami wskazanymi w niniejszym sprawozdaniu mogą pojawić się zarówno dalsze trudności w transpozycji, jak i inne, niezgłoszone Komisji przepisy lub dalsze zmiany legislacyjne lub nielegislacyjne. Z tego względu publikacja niniejszego sprawozdania nie uniemożliwia Komisji dalszego oceniania niektórych przepisów w celu zapewnienia państwom członkowskim dalszego wsparcia przy transpozycji i wdrażaniu przepisów art. 25.

¹⁵ Nazwy państw członkowskich w niniejszym dokumencie skrócono zgodnie z zasadami: <http://publications.europa.eu/code/pl/pl-370100.htm>

2. ŚRODKI TRANSPORTY

2.1. Usuwanie (art. 25 ust. 1)

2.1.1. Treści utrzymywane na terytorium państwa członkowskiego

Państwa członkowskie przyjęły dwa typy środków w celu zapewnienia szybkiego usunięcia stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą utrzymywanych na ich terytorium: środki, których podstawą jest dyrektywa 2000/31/WE¹⁶ (dyrektywa o handlu elektronicznym), i środki, których podstawą jest krajowe prawo karne.

1. Środki, których podstawą jest dyrektywa o handlu elektronicznym

W dyrektywie o handlu elektronicznym definiuje się ograniczenie odpowiedzialności pośredników internetowych, którzy dostarczają usługi polegające na „zwykłym przekazie”, „buforowaniu” (cachingu) i hostingu. Dostawcy usług hostingowych nie można pociągnąć do odpowiedzialności zwłaszcza, jeśli¹⁷:

- a. nie posiada wiedzy o informacjach przekazywanych lub przechowywanych ani kontroli nad nimi; oraz
- b. od chwili faktycznego zapoznania się z informacją lub powzięcia wiadomości o bezprawnej działalności niezwłocznie podejmuje działania w celu usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do przedmiotowych informacji.

Powyższe przepisy stanowią podstawę ustanawiania **procedur zgłaszania i usuwania** nielegalnych treści. Jeżeli chodzi o materiały prezentujące seksualne wykorzystanie dziecka, procedury te przyjmują formę mechanizmów, wykorzystywanych przez zainteresowane strony w celu identyfikacji nielegalnych informacji zamieszczanych w sieci i ułatwiania ich szybkiego usuwania.

Państwa członkowskie wdrożyły procedury zgłaszania i usuwania treści dzięki wprowadzeniu krajowych gorących linii, za pomocą których użytkownicy internetu mogą zgłaszać znaleziony w nim materiał prezentujący seksualne wykorzystanie dziecka. Organizacją parasolową gorących linii jest stowarzyszenie INHOPE. Stowarzyszenie to, wspierane przez program Komisji Europejskiej „Bezpieczniejszy internet”¹⁸ i, od 2014 r, przez instrument „Łącząc Europę”¹⁹, reprezentuje obecnie sieć 51 gorących linii w 45 państwach, w tym we wszystkich państwach członkowskich UE.

Gorące linie objęte są protokołami ustaleń zawartymi z odpowiednimi organami ścigania, które wyznaczają procedury postępowania ze zgłoszeniami otrzymanymi od użytkowników internetu. Poszczególne procedury operacyjne obejmują następujące wspólne działania dotyczące treści utrzymywanych w państwach członkowskich:

- 1) Ustalenie miejsca hostingu

¹⁶ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym). Ostatnie sprawozdanie z realizacji opublikowano w 2012 r.: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communication2012/SEC2011_1641_en.pdf

¹⁷ Art. 14 dyrektywy o handlu elektronicznym.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/safer-internet-better-internet-kids>

¹⁹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/connecting-europe-facility>

Za pośrednictwem gorącej linii użytkownik internetu dokonuje zgłoszenia adresu internetowego strony (URL), która potencjalnie zawiera materiał przedstawiający niegodziwe traktowanie dzieci, a zespół interwencyjny gorącej linii ustala, w jakim kraju materiał ten jest utrzymywany. W niektórych przypadkach dana gorąca linia otrzymuje zgłoszenie od innego członka stowarzyszenia INHOPE, który ustalił, że miejscem hostingu jest państwo, w którym znajduje się ta właśnie gorąca linia.

2) Analiza treści

Jeżeli materiał rzeczywiście jest utrzymywany w tym państwie, zespół gorącej linii ustala, czy dany adres URL był już wcześniej zgłaszany. Jeżeli tak, zgłoszenie się odrzuca. W innym przypadku zespół gorącej linii analizuje zdjęcia i materiały wideo pod danym adresem URL i ustala, czy są już one znane i czy mogą być w danym kraju nielegalne.

3) Powiadomienie dostawcy usług hostingowych

Gorąca linia przekazuje zgłoszenie i analizy do krajowych organów ścigania. W zależności od protokołu ustaleń dostawca usług hostingowych otrzymuje informację:

- od zespołu gorącej linii, po tym jak organy ścigania wyraziły zgodę na usunięcie materiału przy pewności, że nie utrudni to śledztwa (**CZ, DE, AT** (gorące linie eco i FSM), **FR, LV, HU, LU, NL, PL, PT, RO, SE i UK**). Czas pomiędzy pierwszym zawiadomieniem organów ścigania przez gorącą linię a poinformowaniem dostawcy usług hostingowych różni się w zależności od procedur ustalonych między gorącą linią a organami ścigania w poszczególnych państwach członkowskich. W każdym przypadku organy ścigania (zamiast zespołu gorącej linii lub dodatkowo) mogą informować dostawcę usług hostingowych, jeżeli okoliczności tego wymagają;
- tylko od organów ścigania. W **BG, DE** (gorąca linia Jugendschutz), **EE, EL, MT, SI, SK i FI** dostawcę informują organy ścigania, a gorące linie monitorują, czy daną treść faktycznie usunęto.

W **HR i CY**, do usunięcia materiału potrzeba orzeczenia sądowego. W obu państwach do momentu uzyskania orzeczenia sądowego tymczasowo blokuje się dostęp do danej strony.

Dostawca usług hostingowych może zostać pociągnięty do odpowiedzialności, jeżeli po otrzymaniu informacji o nielegalnych materiałach na swoich serwerach nie usunie ich zgodnie z krajowymi przepisami wykonawczymi. Jedynym ograniczeniem w zakresie ustalania odpowiedzialności są wyłączenia na mocy dyrektywy o handlu elektronicznym wdrożonej przez państwa członkowskie (zob. wyżej).

W chwili sporządzania niniejszego sprawozdania większość państw członkowskich posiadała gorące linie zdolne do oceny zgłaszanej treści i wdrażania procedur powiadamiania i usuwania. Wyjątek stanowią **BE, ES i IT**:

- **BE** poinformowała o przyjętym niedawno ustawodawstwie, zgodnie z którym gorąca linia stowarzyszenia INHOPE może działać na terenie kraju i przyjmować zgłoszenia zgodnie z opisaną powyżej ogólną procedurą. W chwili sporządzania niniejszego sprawozdania belgijska policja i belgijskie

sądownictwo prowadziły negocjacje z gorącą linią dotyczące protokołu ustaleń i protokołów działania;

- sytuacja w **ES** w tym zakresie wymaga bliższego zbadania;
- **IT** posiada dwie gorące linie stowarzyszenia INHOPE, ale obecne ustawodawstwo nie pozwala im na sprawdzanie treści zgłaszanych przez użytkowników internetu lub inne gorące linie. Dlatego przekazują one zgłoszenia organom ścigania (CNCPO – krajowemu centrum zwalczania pornografii dziecięcej w internecie) bez sprawdzania ich treści.

2. Środki, których podstawą jest krajowe prawo karne

Państwa członkowskie zgłosiły dwa typy przepisów karnych, które również pozwalają na usuwanie nielegalnych treści utrzymywanych na ich terytorium:

- a. przepisy ogólne, które pozwalają na konfiskatę materiału mającego znaczenie w postępowaniu karnym, na przykład materiału użytego przy popełnieniu przestępstwa: **CZ, IT, LU, HU, NL, AT, SK i SE**; oraz
- b. przepisy szczegółowe dotyczące usuwania pornografii dziecięcej: **EE, EL, ES, CY, SE i UK (Gibraltar)**.

W ustawodawstwie **CZ, EL, HU i UK (Gibraltar)** znajdują się wyraźne odniesienia do wymogu szybkiego usunięcia: „bez nieuzasadnionego opóźnienia” (**CZ**), „wykonane natychmiastowo” (**EL**), „w ciągu 12 godzin” (**HU**) lub „bezzwłoczne usunięcie” (**UK (Gibraltar)**).

Inne państwa członkowskie dokonały transpozycji tego wymogu poprzez opisane powyżej procedury zgłaszania i usuwania treści, co może doprowadzić do tego, że kanały prawa karnego będą pełniły funkcję posiłkową i używać się ich będzie wyłącznie w przypadku, gdy pojawią się trudności w mechanizmach zgłaszania i usuwania treści (na przykład brak współpracy ze strony dostawcy usług hostingowych) lub gdy materiał będzie powiązany z trwającym postępowaniem karnym. W przypadku państw członkowskich, w których nie funkcjonują mechanizmy zgłaszania i usuwania treści lub prawo karne nie wymaga szybkiego ich usuwania, potrzeba więcej informacji na temat środków transpozycji tego wymogu.

2.1.2. Treści utrzymywane poza terytorium państwa członkowskiego

Wszystkie państwa członkowskie oprócz **BE, ES i IT** dokonały transpozycji tego przepisu poprzez wprowadzenie w pełni operacyjnej gorącej linii (tzn. linii uprawnionej do oceny materiału) i następującej procedury działania mającej na celu usunięcie treści utrzymywanych poza terytorium państwa:

- 1) kiedy operatorzy gorącej linii, za pośrednictwem której dokonano zgłoszenia, ustalą, że miejsce hostingu znajduje się poza terytorium państwa członkowskiego, sprawdzają oni, czy w państwie, w którym ma miejsce hosting, istnieje gorąca linia INHOPE;
- 2) jeżeli państwo, w którym ma miejsce hosting, posiada gorącą linię INHOPE, zgłoszenia dokonuje się za pomocą wewnętrznego systemu wymiany informacji INHOPE, aby mogło ono być przyjęte zgodnie z krajową procedurą dotyczącą treści utrzymywanych w danym państwie;
- 3) jeżeli państwo, w którym ma miejsce hosting, nie posiada gorącej linii INHOPE, zgłoszenie wysyła się do organów ścigania w państwie, w którym je otrzymano, które przekazują je organom ścigania państwa, w którym ma miejsce hosting, zazwyczaj za pośrednictwem Europolu lub Interpolu.

Mimo iż w przypadku różnych gorących linii wspomniane procedury przebiegają zasadniczo według podobnego schematu, charakteryzują się one pewnymi specyficznymi cechami w zależności od umowy między daną gorącą linią a organami ścigania. Przykładowo niektóre gorące linie (np. w **DE, LV i LT**) zawiadamiają zagranicznego dostawcę usług hostingowych, jeżeli w odpowiednim czasie nie podjęto żadnych działań. Niektóre gorące linie (np. w **CZ, DE, FR, LU, MT, AT**) zawiadamiają organy ścigania w swoim kraju, jeśli przekazują zgłoszenie gorącej linii za granicą, podczas gdy inne (np. w **HU, NL, PL, SE i UK**) zasadniczo tego nie robią. Ponadto w przypadku gdy państwo, w którym utrzymywany jest materiał, nie posiada gorącej linii INHOPE, niektóre gorące linie (np. w **EE, LU, i UK**) kontaktują się z gorącymi liniami spoza tego stowarzyszenia, jeżeli takie istnieją.

Państwa członkowskie, które nie posiadają w pełni operacyjnej gorącej linii (**BE, ES** oraz **IT**), dokonują transpozycji obowiązującego w tym kontekście przepisu poprzez zlecenie wymiany informacji, zazwyczaj za pośrednictwem Europolu lub Interpolu, między organem ścigania w państwie, z którego wysłano zgłoszenie, a organem ścigania w państwie, w którym materiał ten jest utrzymywany. W takim przypadku potrzebne są bardziej szczegółowe informacje w sprawie dokonania transpozycji danego przepisu za pomocą przedmiotowego mechanizmu, w szczególności w odniesieniu do przypadków, w których strony internetowe utrzymywane za granicą nie są związane z żadnym postępowaniem karnym w danym państwie członkowskim i nie stanowią przedmiotu żadnego wniosku o wzajemną pomoc prawną.

Co się tyczy szybkości i efektywności usuwania materiałów prezentujących seksualne wykorzystanie dziecka, według danych przekazanych przez zespoły obsługujące gorące linie publiczny dostęp za pośrednictwem internetu do 93 % materiałów przetwarzanych przez nie w Europie i 91 % materiałów przetwarzanych przez nie na całym świecie został zablokowany w mniej niż 72 godziny²⁰.

2.2. Blokowanie (art. 25 ust. 2)

Okolo połowa państw członkowskich (**BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, CY, HU, MT, PT, FI, SE i UK**) wybrała zastosowanie opcjonalnych środków służących blokowaniu, o których mowa w art. 25 ust. 2). Różnorodność podejmowanych środków odzwierciedla brzmienie motywu 47 dyrektywy (legislacyjne, nielegislacyjne, sądowe lub inne, w tym dobrowolne działania podejmowane przez dostawców usług internetowych).

Jednym ze sposobów klasyfikacji środków jest klasyfikacja w oparciu o to, czy wymagane jest orzeczenie sądowe w celu zablokowania strony internetowej. Orzeczenie sądowe jest:

- wymagane w **EL, ES i HU**;
- nieobowiązkowe w
 - **FR, IT, CY i PT**, gdzie zgodnie z prawem dostawcy usług internetowych muszą stosować się do wniosku organów (tj. organu ścigania lub krajowego organu regulacyjnego) o zablokowanie danej strony internetowej; oraz
 - **BG, CZ, IE, MT, FI, SE i UK**, gdzie prawo nie przewiduje wyraźnego obowiązku stosowania się przez dostawców usług internetowych do wspomnianego wniosku organów, tylko na zasadzie dobrowolności.

²⁰http://www.inhope.org/Libraries/Statistics_Infographics_2014/INHOPE_stats_infographics_for_2014.sflb.ashx

Czarne listy stron internetowych zawierających pornografię dziecięcą lub służących do jej rozpowszechniania są powszechnie stosowane w ramach wdrożenia środków blokujących. Listy te są zazwyczaj przygotowywane przez organy krajowe (tj. organ ścigania lub organ regulacyjny) i przekazywane dostawcom usług internetowych. Niektóre państwa członkowskie (**EL**, **FR**, **IT**, **HU** i **FI**) zgłosiły ustawodawstwo, które reguluje ten proces.

BG stosuje „wykaz najgorszych” („Worst of List”) Interpolu²¹, natomiast **UK** stosuje wykaz URL IWF²². Dostawcy usług internetowych w **CZ** również korzystają z wykazu IWF w ramach samoregulacji.

Informacje otrzymane od państw członkowskich zasadniczo nie były rozstrzygające co do liczby stron internetowych wymienionych w wykazach blokowanych stron lub co do liczby zablokowanych prób popełnienia przestępstw za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Zgodnie z wymogami dyrektywy środki podjęte w celu blokowania dostępu do stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą powinny zapewniać przejrzyste procedury i odpowiednie gwarancje. Motyw 47 stanowi, że:

Bez względu na rodzaj podstawy lub metody wybranej dla takich działań państwa członkowskie powinny zagwarantować, że zapewnia ona stosowny poziom pewności prawnej i przewidywalności dla użytkowników i usługodawców. Zarówno w celu usuwania, jak i blokowania treści przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, należy ustanowić i umacniać współpracę między organami publicznymi, w szczególności w celu zapewnienia, by krajowe wykazy stron internetowych zawierających materiały z pornografią dziecięcą były jak najbardziej kompletne, a także by unikać powielania prac. Wszelkie inicjatywy w tym zakresie muszą uwzględnić prawa użytkowników końcowych, muszą być prowadzone z zastosowaniem obowiązujących procedur prawnych i sądowych oraz muszą być zgodne z europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej.

W szczególności art. 25 ust. 2 odnosi się do następujących wymogów:

1. przejrzystych procedur;
2. ograniczenia blokowania do tego, co konieczne i proporcjonalne;
3. informowania użytkowników o powodach takiego blokowania; oraz
4. możliwości uzyskania zadośćuczynienia sądowego.

Państwa członkowskie, które zdecydowały się dokonać transpozycji tego przepisu, dokonały tego poprzez wprowadzenie rozmaitych przejrzystych procedur i gwarancji:

- w **EL** Grecki Komitet Telekomunikacyjny i Poczty powiadamia dostawców usług internetowych o zarządzeniach właściwych organów i wzywa do niezwłocznego zablokowania treści i przekazania odnośnych informacji użytkownikom. Właściciel strony internetowej może odwołać się od takiego zarządzenia w terminie dwóch miesięcy;
- w **ES** w postępowaniu karnym sędzia może nakazać zamknięcie strony internetowej zawierającej pornografię dziecięcą jako środek zabezpieczający,

²¹<https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Access-blocking/The-INTERPOL-%22Worst-of%22-list>

²² <https://www.iwf.org.uk/members/member-policies/url-list/blocking-faqs#WhatistheIWFURLlist>

który można zakwestionować. Dostawca usług jest zobowiązany przekazać niezbędne informacje klientom;

- w **FI** policja może ustanowić, utrzymywać i aktualizować wykaz stron zawierających pornografię dziecięcą. W przypadku zablokowania strony policja musi wydać oświadczenie z podaniem powodów zablokowania, które musi być wyświetlane za każdym razem, kiedy dostęp do strony jest blokowany. Odwołania od decyzji policji w sprawie dodania strony do wykazu stron zablokowanych można kierować do sądu administracyjnego;
- we **FR** dostawcy usług internetowych muszą zablokować dostęp do danych stron internetowych w ciągu 24 godzin. Wykaz stron internetowych jest sprawdzany przez wykwalifikowaną osobę z krajowej komisji ds. systemów przetwarzania danych i swobód. Użytkownicy próbujący skorzystać z serwisu, do którego dostęp jest zabroniony, są przekierowywani na stronę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, z podaniem powodów odmowy dostępu i dostępnych procedur odwoławczych przed sądem administracyjnym;
- w **HU** dostęp może być zablokowany czasowo lub na stałe. Wnioski są kierowane do Ministra Sprawiedliwości i, w stosownych przypadkach, przedkładane Sądowi Stołecznemu w Budapeszcie. Obowiązek blokowania dostępu spoczywa na dostawcy usług internetowych zapewniającym łączność. Przejrzystość procedury jest zapewniona ze względu na fakt, że decyzja sądu jest doręczana w drodze publikacji i jest w związku z tym publicznie dostępna. Odwołanie sądowe jest możliwe w przypadku postanowienia w sprawie stałego zablokowania;
- w **IT** Krajowe centrum ds. zwalczania pornografii dziecięcej w internecie dostarcza dostawcom usług internetowych wykaz stron zawierających pornografię dziecięcą, do których ogranicza dostępu przy użyciu narzędzi filtrujących i powiązanej technologii. W przypadku stron, do których zablokowano dostęp, wyświetla się komunikat „Stop”, informujący o powodach zablokowania; oraz
- w **UK (Anglia/Walia, Irlandia Północna i Szkocja)** środki blokowania dostępu do takich stron są podejmowane przez IWF, która działa jako prywatny organ samoregulacji wydający zalecenia w sprawie blokowania lub filtrowania treści. Istnieje procedura odwoławcza, zgodnie z którą każdy, kto ma uzasadniony prawnie związek z przedmiotową treścią lub związany z nią, uzasadniony prawnie interes, może zakwestionować dokładność tej oceny. W **UK (Gibraltar)** Organ Regulacyjny Gibraltaru może, we współpracy z dostawcami usług internetowych, blokować użytkownikom na Gibraltarze dostęp do stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą. Takie środki muszą być przejrzyste, ograniczone do tego, co jest absolutnie konieczne, współmierne i uzasadnione.

W przypadku **BG, CZ, IE, CY, MT, PT i SE** informacje na temat gwarancji mających zastosowanie do środków blokujących nie były rozstrzygające i będą wymagały dalszej analizy.

3. WNIOSKI ORAZ KOLEJNE KROKI

Komisja docenia znaczące wysiłki podejmowane przez państwa członkowskie w odniesieniu do transpozycji art. 25 dyrektywy.

Aby jednak w pełni wykorzystać jej potencjał, należy kontynuować prace nad kompletnością i prawidłowością jej wdrażania w państwach członkowskich. Niektóre przyszłe kluczowe wyzwania obejmują zapewnienie szybkiego usuwania materiałów prezentujących seksualne wykorzystanie dziecka na terytorium państw członkowskich oraz odpowiednich gwarancji w przypadku, gdy państwo członkowskie zdecyduje się podjąć środki w celu zablokowania internautom dostępu na własnym terytorium do stron internetowych zawierających takie materiały.

W związku z powyższym na chwilę obecną Komisja nie planuje przedstawienia wniosku w sprawie zmian do art. 25 ani prawodawstwa uzupełniającego. Zamiast tego skoncentruje ona swoje wysiłki na zapewnieniu, aby dzieci odniosły korzyści z pełnej wartości dodanej tego artykułu poprzez jego pełną transpozycję i wdrożenie przez państwa członkowskie.

W swoim niedawnym komunikacie w sprawie platform internetowych²³ Komisja podkreśliła potrzebę utrzymywania i rozwoju mechanizmów angażujących wiele zainteresowanych stron w poszukiwanie wspólnych rozwiązań pozwalających dobrowolnie wykrywać i zwalczać nielegalne materiały internetowe. Zobowiązała się także, że przeanalizuje potrzebę wprowadzenia formalnych procedur zgłaszania i podejmowania działań.

Komisja będzie nadal udzielała państwom członkowskim wsparcia, aby zapewnić zadowalający poziom transpozycji i wdrożenia. Wsparcie to obejmuje również monitorowanie mające na celu zapewnienie zgodności krajowych środków z odpowiednimi przepisami przedmiotowego artykułu oraz ułatwianie wymiany najlepszych praktyk. W stosownych przypadkach Komisja będzie korzystać ze swoich uprawnień do egzekwowania prawa przyznanych jej na mocy traktatów w drodze postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.

²³ Komunikat „Platformy internetowe i jednolity rynek cyfrowy. Szanse i wyzwania dla Europy” (COM(2016) 288), z dnia 25 maja 2016 r.